

გვის დარგო, შეისწავლის ბოროტმოქმედის ფსიქიკას; არკვევს დანაშაულის ჩადენის მოტივებს, იკვლევს ბოროტმოქმედის პიროვნების ფორმირებას: თუ რა მიზეზები განაპირობებს მის ჩამოყალიბებას, შინაგანი /ენდოგენური/ და გარეგანი /ეგზოგენური/ ფაქტორების როლს ამ ფორმირებაში. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება მემკვიდრეობას, იმას თუ რამდენად დამძიმებულია ბოროტმოქმედების მემკვიდრეობა, აღნიშნება თუ არა მასში დაავადებანი – ფსიქოზები, ნარკომანია, ალკოჰოლიზმი, პროსტიტუცია და სხვა; რა რია სოციალური წრე, მისი მორალური ზეგავლენა, ოჯახის ზნე-ჩვეულებები, შფოთი, გაყრა და სხვა.

კრიპტესთეზია /ბერძ. *kryptos* – დაფარული, *esthesia* – აღქმა/ – თითქმის არააღქმადი, შეუმჩნეველი, მეტად სუსტი შთაბეჭდილების აღქმა, არაგრძნობადი აღქმა, დაფარულის გამომვლავლება გაუგებარი გზით. /იხ. არაგრძნობადი აღქმა/.

კრიპტოგრაფია ანუ კრიპტოსკოპია /ბერძ. *kryptos* – დაფარული და *grapho* – ვწერ/ – გაუაზრებელი, უურადლების გარეშე მიმდინარე, ავტომატური წერა. სუბ. არ ფიქრობს იმაზე, რასაც წერს, არც იცის რასწერს ამ ნაჯღაბ-ნაწერში. ფსიქონალიტიკოსების აზრით, შეიძლება ჭაერითოს ცნობიერებიდან დაფარული, ქვეცნობიერი ანუ არაცნობიერი შინაარსის აღმნიშვნელი წარმოდგენა, რომლის ამოკითხვა და გამოაშკარავება ამ „ნაწერის“ ანალიზმა უნდა ცხადყოს.

კრიპტოლაღია – ავტომატური ლაპარაკი /იხ. იდიოლაღია/

კრიპტომნეზია /ბერძ. *mnemo* – მეხსიერება/ – მეხსიერების აღრევა: 1. ავად. ვერ არჩევს აწმყოში მიმდინარე მოვლენებს წარსულში მომხდარისაგან, აწმყოს ფაქტები წარსულის ფაქტებთან აქვს არეული, წაკითხულს ან გაგონილს საკუთარ თავგადასავლად თვლის. 2. დაფარულის მოვონებები: ექსტაზის, კიპნოზის, ან ნარკოტიკული საშუალებების ზეგავლენის მდგომარეობაში განცდილის მოვონებები.

კრიტიკული ცდა – იხ. განწყობის კვლევის მეთოდი.

ლაბილურობა – /ლათ. *labilis* / დაუდგროძლობა, მერყეობა ადვილი გადანაცვლება, სხვა მდგომარეობაში იოლი გადასვლა საწინ. სტაბილურობა.

ლაბირინთის მეთოდი /ბერძ. *labyrinthos* ლაბირინთი/ – ზოოფსიქ. – სწავლის უნარის კვლევის ერთ-ერთი მეთოდი ცხოველებთან ამ მეთოდით კვლევის აპარატი წარმოადგენს ყუთს, რომელიც შეიცავს დახლართულ და ურთიერთისაგან გამოყოფილ მრგვალ გზას, რომაგან გარდა ერთისა ყველა ჩიხით მთავრდება. მხოლოდ ამ ერთი გზით შეიძლება მიაღწიო ადგილს, სადაც ცხოველისათვის საკვებია მოთავსებული. ყუთს ერთი შესასვლელი აქვს. კვლევის ამოცანაა: დაადგინოს, შესძლებს თუ არა ცხოველი საკვებისკენ მიმავალი გზის მონახვას და

გაუფიქსირდება თუ არა იგი მას საბოლოოდ გარკვეული ჩვევითი მოქმედების სახით. ცდები პირველად დაყენებული იყო ალბინოს ვირთაგეებზე ამერიკელ მკვლევარ ფ. ჯ. სმოლის მიერ, რომელმაც გამოიგონა აღწერილი აპარატი /1899/. ცდების მიმდინარეობა: ვირთაგეას უშვებენ ყუთში ერთად ერთი შესასვლელი ადგილიდან და აკვირდებიან მის ქცევას, თუ რა გზებით გარბის იგი საკვებისაკენ ირკვევა, რომ თავიდან ცხოველი სწორი გზით ვერ მიდის და მრავალჯერ ჩიხში ექცევა /ცდება/ და უკან ბრუნდება. იგი კვლავ იწყებს ახალი გზით საკვებისაკენ სვლას და ასე გრძელდება მანამ, სანამ იგი საკვებს შემთხვევით მიაგნებდეს. მაგრამ ასეთი ცდის რამდენჯერმე განმეორების შემდეგ ცხოველი სულ ნაკლებ შეცდომებს უშვებს და ბოლოს აღწევს ისეთ მდგომარეობას, რომ ყუთში შესვლისთანავე სწორი გზით გარბის საკვებისაკენ, ე. ი. მას შეუმუშავდა სწორი მოქმედების ჩვევა – ცხოველმა და ისწავლა სიტუაციის შესაფერისი მოქმედება ასეთი. ჩვევის შემუშავების ფიზიოლ. მექანიზმი იგივეა, რაც პირობითი რეფლექსის მექანიზმი. ეს მეთოდი პოპულარული გახდა და სხვადასხვა ვარიაციით გამოყენებულ იქნა ბიპევიორისტულ ფს-გიაში /ი. უოტსონი, ა. თორნდაიკი, ბ. სკინერი და სხვები/.

ლაიფციგის სკოლა – 1. ვ. ჯუნდტისა და მისი სკოლის მიერ წარმოდგენილი ფს-გიაა 2. „მთლიანობის“ ფს-გიური მიმართულება ფ. კრიუგერის მეთაურობით, წარმომადგენლებია: თ. კლემი, ჰ. ფოლკელტი, ფ. ზანდერი ა. ველეკი.

ლალპათია /ბერძ. pathos – ტანჯვა/ – მეტყველების დარღვევა.

ლატენტური დრო /ლათ. latens – ფარული, უჩინარი/ – ფს-გიაში: დროის ის მონაკვეთი, რიც გაივლის გალიზიანების მიცემის მომენტიდან სათანადო რეაქციის დაწყებამდე.

მეხსიერებაში: დროის მონაკვეთი, რიც გადის მიღებული შთაბეჭდილების დამახსოვრებიდან მის აღდგენამდე, გახსენებამდე. ზ. ფროიდი ლ. პერიოდს უწოდებს დროის მონაკვეთს ბ-ვის განვითარებაში ექვსი წლიდან ათ წლამდე, როდესაც სექსუალური განვითარება შედარებით შეკავებულია.

ლევიტაცია /ლათ. levitas – სიმჩატე/ – პარაფსიქოლოგიური ცნება. ნიშნავს ვითომდა რაღაც ოკულტური ძალებით დედამიწის მიზიდულობის ძალის დაძლევას და საგნის ზემოთ, ჰაერში აფრენას იგივეა, რაც ტელეკინეზია ანუ ფსიქოკინეზია/იხ/ დამახასიათებლად თვლიან ფაკირებისა და მედიუმებისათვის /იხ. პარაფსიქოლოგია/.

ლეთარგია /ბერძ. lethargia – lethē – დავიწყება და urgia – უმოქმედობა/ – ძილის მსგავსი მდგომარეობა, რიც რამდენსამე დღეს გრძელდება, – საღათას ძილი, სასიცოცხლო ძალების მოქმედება სავსებით დაქვე-

ითებულია, გარე გაღიზიანებაზე რეაქცია არ მუდგენდება.

ლეპტოზომური ტიპი – იგივე, რაც ასთენიკური ტიპი.

ლიბიდო /ლათ. libido – ვნებიანი სურვილი, ნდომა/ – სექსუალური ლტოლვა, სურვილი, ძირითადი ცნებაა ზ. ფროიდის ფსიქოანალიზში. ფროიდის აზრით, სექსუალური ლტოლვა, ლ. წარმართავს ად-ის სულიერ ცხოვრებას, მის რ-რც ცნობიერ, ისე – არაცნობიერ მოქმედებას. მისი აზრით, ლ. თავს იჩენს არა მარტო სქესობრივი მოწიფულობის ხანაში, არამედ ადრეული ბობის ასაკშიც და გარკვეულ ქცევაში ვლინდება, რ-ცაა მაგ., ძუძუს წოვა, პირში თითის დება, და ეროგენულ ზონებზე მოქმედება.

ფროიდის თეორიას ლამინანტური ხასიათის შესახებ ად-ის ცხოვრებაში...

გაგებულ იქნა, რ-რც პანსექსუალიზმი, რ-ის თანახმად, თითქოს ლ.

სქესი საფუძვლად უდევს ად-ის ყოველ ქცევას და მისი დაუკმაყოფილება სხვადასხვა ნეეროზების მიზეზი ხდება. ფროიდის ეს შეხედულება (ფართოდ იქნა გაკრიტიკებული თვით მისი | მოწაფეების – კარლ გ. იუნგისა და ა. ადლერის მიერ, მის ამ შეხედულებას არ დაეთანხმა მისი ქალიშვილიც, ა. ფროიდი. ნაცელად ლ-ს ცნებისა იუნგმა წამოაყენა შემცვლელი ცნება ფს-კური ენერჯისა, რ-იც, მისი აზრით, საფუძვლად უდევს მთელ ფს-კურ ცხოვრებას. ფს-კურ ენერჯიაში იგი გულისხმობს სასიცოცხლო ენერჯიას, ძალას, მისწრაფებას. ფროიდის მეორე მოწაფემ ა. ადლერმაც უარყო ლ., როგორც ფს-კურის პრინციპი და მის ადგილას შემოიტანა „დალაუფლებისაკენ სწრაფვის“ იდეა.

ლოგიკურ-გერბალური ანუ ცნებითი აზროვნება – აზროვნების ერთ-ერთი სახე. განსხვავებით პრაქტიკული და თვალსაჩინო აზროვნებისაგან, იგი აზრის ანუ არათვალსაჩინო შინაარსის /ცნების/ საშუალებით ხორციელდება. ლ. ვ. ა. თავისი შინაარსით განყენებულია, აბსტრა-ა, განყენებული აზროვნების გზითაა მიღებული. ამ ნიშნით განსხვავდება იგი ე. წა. თვალსაჩინო-ხატოვანი აზროვნებისაგან. ლოგიკური აზროვნება არსებითად და დაკავშირებული მეტყველებასთან, ამიტომ მას დამატებით „გერბალურ“ აზროვნებასაც უწოდებენ. ამ სახით იგი სინამდვილის არაუშუალოდ მოცემულ მხარეებს ასახავს და იმ ზოგადს გვითვალისწინებს, რ-იც ობიექტური, საგნობრივი სინამდვილისათვის არის დამახ. ლოგიკური აზროვნების ფორმებია: ცნება, მსჯელობა, დასკვნა /იხ/.

ლოგოპათია /ბერძ. logos – სიტყვა, pathos – ტანჯვა, ავად-ფობა/ – რ-რც ზეპირი, ისე წერიითი მეტყველების ყველა ფორმის დარღვევის საერთო სახელწოდება.

ლოგოპედია – /ბერძ. logos და paideia – აღზრდა/, – პედაგოგიკის სპეციალური დარგი, დაკავშირებულია მედიცინასთან. შეისწავლის

მეტყველების დარღვევის ფორმებს /ენაბლუობა, აფაზიები და სხვა/ მათი აღმზრდელობითი მკურნალობის მიზნით, რაც ნიშნავს, დარღვეული მეტყველების კორექციას, გამოსწორებას და მეტყველების განვითარების სწორ გზაზე დაყენებას ბავის ადრეული ასაკიდან.

ლოგორეა /ბერძ. rheia - დენადი / - შეუჩერებელი უკონტროლო ლაპარაკი, ადგილი აქვს მანიაკური დაავადების შემთხვევაში.

ლოგოთერაპია - ფსიქოთერაპიის ერთ-ერთი მეთოდი. ელენის ვენელ ფსიქიატრ და ნევროლოგ ვ. ფრანკლს.

ლოგოფობია - /ბერძ./ ლაპარაკის შიში, ჩვეულებრივია ენაბლუობის შემთხვევაში.

ლოკალიზაცია ფსიქიკურ ფუნქციათა - მოძღვრება თავის ტვინის ქერქში ყოველი ცალკეული ფს-კური ფუნქციის შესატყვისი ადგილების ანუ ცენტრების არსებობის შესახებ. ფს-კურ ფუნქციათა ტვინში ლოკალიზაციის პრობლემა თავიდანვე აინტერესებდა კაცობრიობას, მაგრამ მისი მეცნიერულად კვლევა მე-19 საუკუნიდან იწყება. პირველად 1808 წ. ფ. გალმა წამოაყენა თეორია, რ-ის თანახმადაც ად-ნის სულიერი ცხოვრება თითქოს 27 ნიჭიერებას შეიცავს და თითოეული მათგანი მოთავსებულია თავის ტვინის გარკვეულ ადგილში, მაგ., მათემატიკური ნიჭი, მუსიკალური ნიჭი, გონებაშახვილობა, სიმამაცე, ვაუკაცობა, იუმორი და სხვა. ფ. გალის აზრით, ნიჭიერების შესატყვისი ცენტრები ტვინში მკვეთრად არიან ურთიერთისაგან გამოყოფილნი და, რაც უფრო განვითარებულია რ-იმე ნიჭიერება, მით უფრო განვითარებული უნდა იყოს მისი შესატყვისი ადგილი ტვინში, ეს ცენტრები თავის ქალას მოყვანილობაშიც შეიმჩნევა: ნიჭიერების შესატყვისი ადგილები თავის ქალაზე მეტ-ნაკლებად არიან ამობურცული ისე, რომ თავის ქალას მოყვანილობის მიხედვით შეიძლება ვიმსჯელოთ, თუ რა ნიჭიერების მატარებელია ად-ნი, ამიტომ, გალი ფიქრობდა, რომ ად-ნთა ნიჭიერების საკვლევედ თავის ქალას შემსწავლელი ცალკე მეცნიერებაა საჭირო, რ-აც „ფრენოლოგიას“ უწოდებდა. შემდეგ მას დაერქვა „კრანოლოგია“.

გალის ამ შეხედულებას დაუპირისპირდა თავის ტვინის მთლიანობისა და ერთიანობის კონცეფცია, რ-ის მიხედვითაც ტვინი ერთ მთლიან ორგანოს წარმოადგენს და ცალკეული ფუნქციის ცენტრი არ არსებობს. ამ შეხედულების წარმომადგენელია მ. ფლურანსი, ფლურანსის შეხედულებამ, რ-იც ექსპერა დაკვირვებებს ეყრდნობოდა, ერთხანს გაიმარჯვა და გალის შეხედულება დაჩრდილა. მაგრამ შემდეგ ისეთი ახალი ფაქტი დადასტურდა, რომ ფს-კურ ფუნქციათა ლოკალიზაციის იდეა კვლავ ადგა. ფრანგმა ანატომმა პ. ბროკამ /1824-1880/ მეტყველების მამოძრავებელი ცენტრი აღმოაჩინა /იხ. ბროკას ცენტრი, 1861/, რ-ის და-

ზიანება იწვევს მეტყველების | დარღვევას – მოტორულ აფაზიას; იმავე პერიოდში | ფსიქიატრმა კ. ვერნიკემ 1848-1905 / აღმოაჩინა სენსორული ცენტრი /იხ. ვერნიკეს ცენტრი/, რ-ის დაზიანება იწვევს სენსორულ აფაზიას. შემდეგ ფიზიოლოგებმა აღმოაჩინეს მოძრაობის ცენტრის არსებობა ტვინში. გარდა ამისა, დადასტურდა სენსორული ცენტრების არსებობა, რ-თა ელექტროგალიზიანება იწვევს ამა თუ იმ გრძნობად შთაბეჭდილებას და სხვა. შემდეგი გამოკვლევებით /კ. ლეშლი ი. ფოხტი და სხვა. /დადასტურდა, რომ ფს-კურ ფუნქციათა ლოკალიზაცია, ვიწრო მნიშვნელობით, ე. ი. ერთი ფუნქციისათვის მხოლოდ ერთი ცენტრის არსებობა – მცდარი დებულებაა. მეცნ-ის განვითარების დღევანდელ საფეხურზე საკითხი შემდეგნაირად წყდება: 1. ყოველი ფს-კური ფუნქცია, განსაკუთრებით რთული, /მაღალ-ინტელექტუალური/ დაკავშირებულია არა მარტო რომე ერთი გარკვეული ქერქული ცენტრის მოქმედებასთან, არამედ სხვა, მისი მეზობელი არეების მოქმედებასთანაც; 2. რ-იმე ერთი გარკვეული ცენტრის ამოკვეთა ან დაზიანება მისი შესატყვისი ფუნქციის დაკარგვას იწვევს, მაგრამ დროებით და არა სამუდამოდ. დაზიანების პირველ ხანებში, მართალია, ფუნქცია იკარგება, მაგრამ შემდეგ იგი კვლავ იწყებს მოქმედებას, იმიტომ, რომ დაზიანებული ცენტრის ფუნქციობას თავის თავზე იღებენ სხვა, მეზობლად მყოფი, დაუზიანებელი ცენტრები. ამრიგად, მოხდა |ორი უკიდურესი, ურთიერთსაწინააღმდეგო მიმართულების სინთეზი: ყოველ ფს-კურ ფუნქციას აქვს თავისი ცენტრი, მაგრამ მისი მოქმედება არ არის მკაცრად განსაზღვრული ამ ცენტრით; მისი ფუნქციობისთვის მნიშვნელობა აქვს სხვა დაუზიანებელ ქერქულ არეებსაც.

ლოკალური ნიშანი – ყოველ შეხებით შეგრძნებას თან ახლავს განცდა, თუ კანის ზედაპირის რ-ლი ადგილია | გალიზიანებული; ე. ი. ყოველი შეხების შეგრძნება ატარებს თავის სპეციფიკურ |ლოკალურ ნიშანს. რითაც ის კანის სხვა ადგილის შეხებითი გალიზიანების შეგრძნებისაგან გამსხვავდება. 3. ლოტკემ, შეხების შეგრძნების ამ თავისებურებას „ლოგიკური“ ანუ ადგილობრივი ნიშანი უწოდა.

ლტოლვა/გერ. Trieb – რაიმესადმი გაუცნობიერებელი | ინსტინქტური სახის მიზიდულობა, მიდრეკილება, სურვილი. 3. რორახეჩის მიხედვით ლ-ის | შემდეგი ნიშნები ახასიათებს: 1. განცდა, რ-შიც მიზნის წარმოდგენა მოცემული არ არის; 2. მისი წარმოშობა ავტოგენურია, ე. ი. ჩნდება ცნობიერების მონაწილეობის გარეშე; 3. მუდამ დაკავშირებულია ემოციასთან, რადგან ყოველი ლ-ის დაკმაყოფილება სიამოვნებას იწვევს დაუკმაყოფილებლობა – უსიამოვნებას; 4. ლ-ის ზეგავლენით ცნობიერების მოქმედება და როლი მცირდება.

განასხვავებენ სხვადასხვაგვარ ლ-ას, მაგა, დაბალ-ვიტალურს: კვებ-ის, გამრავლების, მშობლიური ზრუნვის; სოციალურს: ლ-ას კონტაქტი-სადმი, კოლექტივისადმი, ძალაუფლებისადმი, კულტურისადმი, ლ-ას მი-აკუთვნებენ აგრეთვე „ფუნქციობის ტენდენციას“. ზოგი მკვლევარი კი ძირითადად მხოლოდ ერთი ლ-ის არსებობას ცნობს. მაგა, ასეთია ზ. ფრო-იდთან ლიბიდო /იხ./, ადლერთან ლ-ვა ძალაუფლებისადმი, თანამედროვე ფს-გიურ მეცნ-ში არ არის მკვეთრად გამოიჯნული ლ-მასთან ახლო მდგო-მი მოვლენებისაგან, რ-იც არის მ ო თ ხ ო ვ ნ ი ლ ე ბ ა და ინსტიქტი მაგა, ე- მაკ-ლოუგალი | ინსტიქტის მიხედვით განასხვავებს 18 სხვადას-ხვა ლ-ას, მაგრამ მათში ბევრი ისეთია, რ-თა დაყვანა ინსტიქტზე სადა-ეოა, არ ხერხდება, მაგა, ლ- კოლექტივისადმი, კულტურისადმი, ინტერე-სები, რ-ებიც ად-ნის გარემოსთან დამოკიდებულებაში, მის ქცევას სა-ფუძვლად ედება, ასევე გაურკვეველია განსხვავება ლ-სა და მოთხოვნილე-ბას შორის. უნდა ვიფიქროთ, რომ მოთხოვნილება უფრო ჩამოყალიბებუ-ლი ცნებაა. ად-ნთან იგი ნიშნავს რაიმე დანაკლისის შევსების საჭირო-ებას ანუ არსებობისათვის რაიმე საჭიროების ცნობიერ განცდას, რ-იც წარმოიდგინება, რ-რც მოთხოვნილების დაკმაყოფილების საგანი, ისე მი-სი მოპოვების საშუალებები. ლ- კი, ამ ნიშანს მოკლებულია. ლ-ში გარ-კვეული მიზანი წარმოდგენილი არ არის. ლ- წინ უსწრებს ყოველ მოთ-ხოვნილებას. მოთხოვნილების გაჩენა ად-ნის ცნობიერების მონაწილეობ-ის გარეშე ხდება, ამდენად ლ-ვაა იგი, მაგრამ მისი შემდგომი განვი-თარება, საგნის, მისი | მოპოვების საშუალებათა და მიზნის გაცნობიე-რება მას არსებითად განასხვავებს ლ-ვისაგან.

სიტყვა ლ- ძველ ქართულში ნიშნავდა გაქცევას, რაიმესაგან მოშო-რებას. ამ გაგებით იგი დღესაც იხმარება /შდრ. ლტოლვილები/.

ამრიგად ახალ ქართულში სიტყვა ლ-ვის ორი ურთიერთსაწინაა-ღმდეგო მნიშვნელობა გამოიკვეთა: ერთის მიხედვით იგი აღნიშნავს რაიმესადმი მიზიდულობას, მეორეს მიხედვით რაიმესაგან გაქცევას. ამ ორი მნიშვნელობიდან თუ რომელი იგულისხმება ყოველ კერძო შემთხვე-ვაში ამას განსაზღვრავს აზრის ის კონტექსტი, რ-შიაც გვეძლევა სიტყვა ლ- ლუნატიზმი /ლათ. Luna მთვარე/ – იგივეა, რაც სამთვარიო.

მ

მაგია /ბერძ. *mageia*, ლათ. *magia* – ჯადოსნობა, მისნობა/ – ხალ-ხთა ფს-გიაში – არჩეული ცნება, გულისხმობს: პირველყოფილი კულტუ-რის საფეხურზე ზებუნებრივი ძალების /კეთილის ან ბოროტის/ სურვი-ლების და განზრახვის გამოცნობას მკითხაობის, მისნობის გზით და ამ ცოდნის გამოყენებას ადამიანის სასარგებლოდ /თეთრი მაგია/, ან სა-ზიანოდ /შავი მაგია/.